

هشدار:

بانک‌های بد فعالند

مترجم: پروانه حکیم جوادی

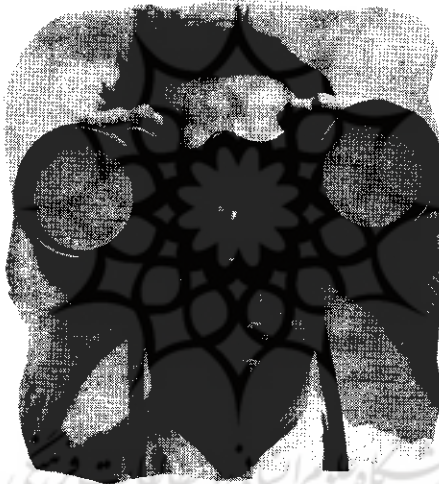
مأخذ: Euromoney

از بطن مبادلات آشفتنه کمونیست‌ها، پول‌های جعلی و حساب‌های روبلی قابل تبدیل آنها بوجود آورند. با وجود موانع بسیاری که بر سر راه آنها بود، بعضی از بانک‌ها و حتی بعضی از سیستم‌های بانکداری در سایه زحمات کارشناسان و صاحبان اولیه آنها، به نتایج شگفتی دست یافتند.

اما خود این سیستم‌ها زمینه مناسبی را برای تجربیاتی سخت چون سوء استفاده از حقوق سپرده‌گذاران و سهامداران، اختلاس از دارایی‌های دولتی، سرقت مدیریت کنترل و پیشرفت سریع سود ویژه خارجی فراهم کردند. البته بعضی لغزش‌ها و خطاها اجتناب‌ناپذیر می‌نمودند. نمونه بارز و آشکار این جریان هم سرمایه‌دار آمریکایی «جان پیر پوند مورگان» است که بدون سوء استفاده از بدشانسی‌های دیگران و بدون استفاده از راه‌های گریز قانونی به هنگام رشد ناگهانی و لجام گسیخته آمریکا، هرگز نمی‌توانست به اوج اقتدار و افتخار کنونی برسد و همه آنچه را که دارد، بدست آورد.

اما در حال حاضر، دوره انفجار جمعیت اروپای مرکزی گذشته است و زمان آن است که بانک‌ها و سیستم‌های بانکی مورد توجه قرار گیرند. هنوز هم نمونه‌های وحشتناکی از سوء مدیریت و بی‌کفایتی بسیار وجود دارد و این مورد نه تنها اقتصاد ملی کشورها را تهدید می‌کند، بلکه تهدیدی است برای همه ما. هیچ سیستم مالی متوسطی را نمی‌توان به عنوان ساحل نجات دانست. مشکلاتی چون مصونیت، عجز از پرداخت دیون و حتی نقدینگی مانند آتشی فراگیر از مرزها و فضاها می‌گذرند و همه جا را در

است. تعداد کشورهایی که از قرن‌ها تجربه سازماندهی و نظارت سود می‌برند، زیاد نیست، حتی در این کشورها هم - با این همه تجربه - باز هم بانک‌های بد از همه جا سر در می‌آورند، درست مانند بحران بزرگ دهه ۱۹۹۰ کردیت لیونه. بیشتر ویژگی‌های بد بودن در بین

▲ ساحل نجات سیستم‌های مالی در کدام سو قرار دارد؟

بانک‌ها مشترک است: مدیریت بد، کنترل اعتبارات ضعیف، بایگانی ضعیف و قدرت تجزیه و تحلیل پایین، اما همه این ویژگی‌ها را نظارت نامناسب، چهارچوب‌های قانونی ناقص، سیاست‌های متزلزل و اقتصاد بی‌ثبات تشدید می‌کنند.

در دهه ۱۹۹۰، تمامی این عناصر در اروپای مرکزی و شرقی وجود داشتند. برنامه‌ریزان، قانونگذاران و اقتصاددانان همه علیه سیاستمداران فاسد، سرمایه‌داران بزرگ و مافیای موجود در صحنه مبارزه کردند تا یک سیستم جدید، یعنی آمیزه‌ای از سیستم‌های بانکداری به روش غربی را

بانکداران و برنامه‌ریزان بانک‌ها که برای شرکت در جلسات بین‌المللی بانک‌های جهانی در پراگ گردهم آمده بودند، باید درباره آسیب‌پذیری سیستم مالی جهان در برابر ضربات مختلف - البته نه از جانب نیروهای مخالف یا تروریست‌های بین‌المللی، بلکه از لحاظ کمبودهای هزاران موسسه وابسته - نگران باشند. واقعیت این است که در بازارهای مالی و زنجیره‌ای با درجه وابستگی بالا، بیماری‌های واگیردار می‌توانند بسیار سریع منتقل شوند و به دلیل وجود موانع ملی و نقصان در بازسازی سیستم‌ها - مانند پرده‌های آهنین الکترونیکی - راه‌گیزی از این بیماری مسری وجود ندارد. کشورهای اروپای شرقی و مرکزی و شوروی سابق که در حال ایجاد اصلاحات در سیستم‌های بانکی هستند، از اجزای ضعیف این زنجیره می‌باشند و به یاری بیشتری از جانب غرب نیاز دارند. همانگونه که در سطور بعدی آمده است، استراتژی (راهکار) سرمایه‌گذاری خارجی هم نوشدارویی است که این بیماری را درمان نمی‌کند.

در واقع، بانک بد وجود ندارد، بلکه مسوولان بد وجود دارند. این یک دیدگاه باز و گسترده و کلی است. اما بدون وجود همین بانک‌های بد، اروپای شرقی و مرکزی نمی‌توانند به سرعت سیستم خود را به سرمایه‌داری تبدیل کنند. حال زمان آن فرا رسیده است که دستگاه‌های مالی که به مرحله فعالیت رسیده‌اند، یا گسترش یابند یا آنکه با ماندن در همین مرحله، خود و اقتصاد ملی‌شان را به خطر بیندازند.

امروزه وجود بانک‌های بد یک استثنا نیست، بلکه به صورت یک قانون درآمده

برمی‌گیرند.

ابزارهایی که برای اصلاح سیستم‌های بانکداری بکار می‌روند، بسیار ناکارآمد هستند. در ماه می سال ۱۹۹۹ یک برنامه ارزیابی به نام FSAP توسط بخش مالی بانک جهانی / صندوق بین‌المللی پول آغاز شد تا در جهت تقویت بخش‌های مالی کشورها فعالیت کند. این برنامه با هدف وجودی فصل چهارم بخش نظارت مالی صندوق بین‌المللی پول و فعالیت‌های جهانی برای استحکام بخشیدن به سیستم‌های بانکداری و افزایش مقاومت آنها در برابر شوک‌های مالی کاملاً هماهنگی دارد. البته همیشه برنامه‌هایی برای هم سو کردن بانک‌ها وجود داشته، اما اغلب نادیده گرفته می‌شوند. ولی برنامه گسترش موسسات مالی بانک جهانی و بانک اروپایی برای بازسازی و توسعه (EBRD) هنوز ادامه دارد. سهامدارانی در بانک‌های محلی که زیر نظر دو مؤسسه فوق‌الذکر فعالیت می‌کنند، هنوز سپرده‌گذاری می‌نمایند، اما تجربه روسیه نشان داد که مبلغ اندک این سهامگذاری‌ها که حدود ۱۵ درصد است، نمی‌تواند در مقابل این دزدی رسمی از پیش تعیین‌شده کاری انجام دهد. بانک اروپایی برای بازسازی و توسعه در ۵۶ بانک منطقه سرمایه‌گذاری کرده است که ۹ مورد آن بانک‌ها فروخته شدند و دو مورد دیگر هم ورشکسته شدند.

کرت گیگر، رییس برنامه گسترش بانکداری مربوط به بانک اروپایی برای بازسازی و توسعه می‌گوید: «اوراق بهادار با ۲۰ درصد نرخ داخلی قابل تبدیل به یورو از نظر تجاری موفق است، اما این موفقیت تجاری خود گویای داستان است. فلسفه این بانک این است: کار فقط با بهترین‌ها. ما باید اعتقاد راسخ داشته باشیم که مدیریت، یک حوزه باز و گسترده و مبتنی بر همکاری با همه گروه‌هاست.»

بنابر این، تمامی بانک‌های خطا کاری که به عدم شفافیت در برنامه‌ریزی و مدیریت بدون تشریح مساعی مبتلا می‌باشند، دیدگاهی کاملاً ریاکارانه نسبت

به اصلاحات بانک‌ها دارند.

البته باید گفت که برنامه همسو ساختن کار بانک‌ها نمونه‌های موفق هم داشته مانند داستان اتحاد بانک‌های ایرلندی با WBK در لهستان. گروهی متشکل از ده مؤسسه ثبات مالی (FSI) در شهر بال سوئیس در حال تلاش برای گسترش این برنامه همکاری است، البته این گروه قدرت اجرایی کافی ندارد. این سازمان برنامه‌های مختلفی از جمله کارگاه‌های آموزشی و همایش‌هایی ویژه مسولان رده بالای بانک‌ها در بازارهای تازه شکوفا شده را برگزار می‌کند. در این همایش‌ها، ۲۵ اصل اساسی و مهم که به منظور نظارت موثر و کارآمد بر

هنوز هم نمونه‌های وحشتناکی از سوء مدیریت و بی‌کفایتی وجود دارد که اقتصاد ملی کشورها را تهدید می‌کند.

تا زمانی که بانک‌های بزرگ در دست دولت هستند، خصوصی‌سازی رسمی - حتی به میزان بالا - نمی‌تواند نتایج مثبتی داشته باشد.

سیستم‌های بانکداری توسط کمیته بال در سال ۱۹۹۷ تنظیم شده است، توضیح داده می‌شود. اما همانگونه که الیزابت را برتسز، مدیر FSI (موسسه ثبات مالی) می‌گوید: «شرایط کشورها با هم متفاوت است. گاهی در بعضی از کشورها، ۷۰ درصد کل اقتصاد کشور در دست چند خانواده است. در این شرایط یک بانک چگونه می‌تواند دچار مخاطره و شکست نشود؟» از طرف دیگر، دولت هم از روسای بانک‌ها حمایت نمی‌کند.

در حال حاضر، سیاست اصلی بانکداری اروپای شرقی و مرکزی، سهام‌گذاری‌های کلان در بانک‌های غربی پیشرفته‌تر است، اما این به تنهایی برای

تضمین بقای این سیستم‌ها در شرایط بحرانی کفایت نمی‌کند. در نهایت، هنوز هم ممکن است که یک بانک غربی شاهد شکست بازار فرعی و شکوفای خود در کشورهای اروپای شرقی باشد. البته وجود این بحران‌ها در بازارهای فرعی سبب اختلال و ایجاد مشکلات در کشور اصلی بانک‌های بزرگ نمی‌شود. KBC «اعتبار متحد» یا «بانک‌های ایرلندی متحد» ممکن است اولین انتخاب سپرده‌گذاران به عنوان پناهگاهی برای سیستم بانکداری ملی نباشند، اما اگر این موسسات بانک‌های اصلی را به عنوان مؤسسه مرکزی خود بپذیرند، خواه ناخواه چنین حالتی پیش می‌آید.

مجله «استاندارد و فقر آن» بسا مطالعاتی که انجام داد و نتیجه آن در آگوست به چاپ رسید، سه مورد سیستم مالی اروپای مرکزی را که شدیداً تحت فشارهای خاصی هستند، شناسایی کرد: جمهوری چک، رومانی و اسلواکی. براساس این مطالعات، تا زمانی که بانک‌های بزرگ در دست دولت هستند، خصوصی سازی رسمی حتی به میزان بالا نمی‌تواند نتایج مثبتی داشته باشد. در واقع، بانک‌های بزرگ دولتی چون موانعی بر سر راه اصلاح ساختار قانونی به ویژه در مورد حقوق سپرده‌گذاران عمل می‌کنند.

وضعیت دشوار بانک چک به نام IPB نمونه آشکار چنین موانعی است و نشان می‌دهد که چگونه وقتی حق و حقوق سهامداران، کنترل اعتبارات و نظارت اقتصادی همه و همه ضعیف باشند، همه چیز به شکست می‌انجامد. انسان‌های آگاه وزیرک می‌توانند همین نقطه ضعف‌ها را به ابزاری برای افزایش توانایی‌ها و غنی‌تر ساختن خود بدل سازند و بر افکار کسانی که تصور می‌کردند کار بانک برای همیشه تمام شده است، خط بطلان بکشند.

IPB تنها یک مثال نیست. تاریخچه منحصر به فرد و خاص آن، این بانک را آسیب‌پذیرتر ساخته است. اما بیشتر بانک‌های چک وضعیتی چندان بهتر

نبود تنوع در اقتصاد تک محصولی هستند. به نظر چایلدز «نبود ساختارهای قانونی آزمایش شده مانند تشریک مساعی، قانون مالیات و جرایم مساله بزرگی است و مسوولیت اخلاقی چندانی نسه به شکل سازمانی و نه به شکل انفرادی در برابر چنین طرز فکری وجود ندارد، چه رسد به خود قانون.» به اعتقاد او، بیشتر کشورهای اروپای غربی از امتیاز داشتن ساختار مالی، سیاسی و اقتصادی مربوط به قرن هفدهم برخوردارند، البته اسپانیا و ایتالیا در این مورد مستثنا هستند.

نداشتند و از بیشتر آنها به عنوان ضربه‌گیرهایی در برابر شوک‌های ناشی از عدم تمایل حکومت به اصلاحات استفاده می‌شود.

مساله اداره کردن مدیران بانک‌ها، اکنون سیستم بانکداری رومانی را وحشت‌زده کرده است، البته حالا رومانی از سیستم نظارتی جدید و به شدت هدفدار برخوردار می‌باشد. اما گرایش‌های ملی‌گرایانه و کوتاه‌بینانه، بانک‌های اسلوونی را از رشد باز داشته، اگرچه برنامه‌ریزی آنها برای ایجاد اصلاحات تدریجی و اندک‌اندک است. در همین حال، لهستان را می‌توان مانند کانالی فرض کرد که اصلاحات بانکی از آن عبور می‌کنند. علی‌رغم شکست بانک استاروپولسکی، به دلیل وجود سهامداران بزرگ غربی در بانک‌های لهستان، اصلاحات در این کشور جای پای خود را

محکم کرده و کاملاً باثبات بنظر می‌رسد. با این حال، هنوز مشکلاتی وجود دارند که مانند یک بیماری واگیردار در منطقه سرایت می‌کنند. نظر سوفی چایلدز، تحلیل‌گر بانک منطقه‌ای در Fitch IBCA، این است که بسیاری از کشورها در حال گذر از مرحله فرار بودن اقتصاد کلان یا

مسلماً تشریک مساعی و همکاری در بانک‌ها از طریق سیستم‌های بهتر اطلاعاتی مدیریت افزایش می‌یابد، زیرا تعداد بیشتری از مردم درباره کیفیت کار آگاهی پیدا می‌کنند. از طرف دیگر، پیشرفت‌های تکنیکی مانند مورد بارینگز در سال ۱۹۹۵، به زیان‌های اعتباری منجر می‌شود. در اکثر موارد نتیجه کلی همه شکست‌ها مصیبتی

سیستم‌های بانکی تحت فشار - تخمین‌های استعدادهای احتمالی (اواخر ۱۹۹۹)

استعدادهای احتمالی تخمینی			اعتبار داده شده به بخش خصوصی و NFPE S* (درصد از GDP)	درآمد سرانه (دلار)	نرخ بهره‌های درازمدت پول خارجی / محلی	سطح سود ناخالص دارایی‌های احتمالی (درصد)
حد پایین (درصد از GDP)	حد بالا (درصد از GDP)	بدهی کلی دولت به GDP (درصد)				
						۱۵٪ تا ۳۰٪
۱۱	۸	۴	۲۷	۳/۴۹۲	BBB+/A-	استونی
۶۸	۸	۴	۲۵	۴/۸۴۹	BBB+/A	مجارستان
۴۵	۱۰	۵	۳۳	۳/۹۸۳	BBB+/a+	لهستان
۵۱	۱۱	۶	۳۷	۹/۹۳۰	A/AA	اسلوونی
						۲۵٪ تا ۴۰٪
۲۵	۱۶	۱۶	۴۰	۴/۲۶۲	BBB/BBB+	کروواسی
						۳۵٪ تا ۷۰٪
۷۹	۳	۱	۱۸	۱/۴۶۲	B+/BB-	بلغارستان
۱۶	۴۴	۲۲	۶۲	۵/۵۵۱	A-/AA-	جمهوری چک
۱۹	۶	۳	۹	۱/۰۶۳	B+/BB-	قزاقستان
۱۶	۱۱	۶	۱۶	۲/۷۱۲	BBB/A-	لتونی
۲۲	۱۰	۵	۱۴	۲/۸۷۱	BBB-/BBB+	لیتوانی
۱۲۵	۸	۴	۱۱	۱/۳۶۲	B-/B	رومانی
۸۴	۹	۴	۱۳	۱/۲۴۵	SD/CCC+	روسیه
۳۲	۴۰	۲۰	۵۷	۳/۵۴۳	BB+/BBB+	اسلوواکی

مأخذ: استاندارد و فقر آن NFPE S* موضوعات عمومی غیر مالی

عظیم است.

چاپلندز نمونه دیگری از موارد غیر منطقه‌ای را، یعنی همان مورد کردیت لیونه را مطرح می‌کند که در آن همه چیز در همه زمین‌ها مانند کنترل ضعیف، گزارش‌دهی داخلی ضعیف، عقب‌نشینی اقتصادی و... به طور ناگهانی دچار شکست شد. گزارش‌دهی داخلی نامناسب نه تنها باعث اصلاح مشکلات نمی‌شود، بلکه گاهی در جهت کاملاً عکس آن عمل می‌کند. این اثر نشان می‌دهد که نظارت ضعیف تنها منحصر به کشورهای شرقی آشفته و متلاطم نیست.

طبق اظهارات پل جینگر، مسوول و تحلیلگر بخش نظارت مالی تامسون، نظارت، تنها یک حلقه ضعیف از زنجیره سیستم‌های مالی است. او می‌گوید: «گروه زیادی از مسوولان ضربه شدیدی را به پیمان ۱۹۸۸ (که مربوط به قبول مسوولیت در برابر به مخاطره افتادن اعتبارات است) وارد کردند و هنوز در هیچ کجا به نظارتی باثبات و مستحکم دست نیافته‌اند. چنین نظارتی در لهستان، مجارستان و جمهوری چک وجود دارد، البته برای سیستم بانکداری آنها تازگی دارد.» در واقع، در مورد نظارت باثبات باید قاطع بود نه قانون‌گرا.

کمیته بال در حال کارکردن بر روی پیشنهادهایی درباره یک چهارچوب جدید است که مسوولیت‌های سنگین‌تری را برای ناظران بانک‌ها ایجاد می‌کند. اگر ناظران منطقه فقط بر روی پیمان ۱۹۸۸ کار کنند و استانداردهای خطرات احتمالی بازار را که در سال ۱۹۸۸ مورد توافق قرار گرفت، تحت بررسی قرار دهند، چند سال طول خواهد کشید تا حتی کشورهای پیشرفته‌تر به حد استاندارد برسند.

راه حل مطمئن برای غلبه بر این مشکل هم ممکن است ایجاد چهارچوب جدید و ساده‌تر از پیش نویس اولیه آن که کمی جاه‌طلبانه بود، باشد تا حداقل استانداردهای مورد توافق همه به دست آید.

بانک و اقتصاد

خواننده گرامی

مجله بانک و اقتصاد برای شما تهیه می‌شود و از آن شما است.

بنابراین:

- ۱) مطالب خودتان را برای درج در نشریه ارسال فرمایید.
- ۲) ما را از پیشنهادهای و نظریات خود بهره‌مند کنید.
- ۳) برای پیام‌های تبلیغاتی خود از امکانات ما بهره بگیرید.

نشانی: تهران / بلوار کشاورز /
خیابان حجاب / کوچه سوم / پلاک
۱۳ / طبقه دوم
تلفن: ۸۹۶۵۱۳۵
نمابر: ۸۹۶۵۹۵۸

بانک توسعه صادرات ایران

آیا می‌دانید:

در سال ۱۳۷۹ از

۴۰ صادرکننده نمونه

۲۵ شرکت از مشتریان

این بانک بوده‌اند؟

دفتر مرکزی:

تهران - خیابان خالد اسلامبولی -
نبش کوچه بیست و یکم - شماره ۱۲۹ -
کد پستی ۱۵۱۳۹
صندوق پستی شماره ۵۹۶۴ - ۱۵۸۷۵ -
فکس: ۸۷۱۶۹۷۹
تلفن: ۸۴۹۱۱-۸۷۲۵۱۴۰
سوئیفت: EDBIRTH
تلکس: ۲۲۶۸۹۵ EDBI IR
http: www.edbi.iranet.net
Email: pr@ edbi.iranet.net